

5c/19

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im.S.Moniuszki w Gdańsku - Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 11.07.2016 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn.zm.).

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Instrumentalnego z dnia 20.05.2013 roku w sprawie:

- wszczęcia przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka mgra Tomasza Sowińskiego i wyznaczenia promotora oraz

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Instrumentalnego z dnia 20.05.2013 roku w sprawie:

- wyznaczenia recenzentów

W świetle art. 6 ust. 1, 3 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65. poz. 595, z późn.zm.) Rada Wydziału posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Liczba uprawnionych członków Rady w dniu posiedzenia 20.05.2013 w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego Pana mgra Tomasza Sowińskiego oraz wyznaczenia promotora wynosiła **21** osób.

Na posiedzeniu było obecnych **13** uprawnionych członków Rady.

Oddano **13** głosów ważnych:

12 za wszczęciem przewodu doktorskiego,

1 głos przeciwny

0 głosów wstrzymujących się

Dnia 20.05.2013 roku na posiedzeniu w sprawie wyznaczenia recenzenta dra.hab. Bernarda Maseli prof. AM w przewodzie doktorskim mgra Tomasza Sowińskiego liczba uprawnionych do głosowania członków Rady wynosiła **21** osób.

Obecnych było 13 osób, oddano 13 głosów ważnych:
13 za wyznaczeniem recenzenta.

Głosów wstrzymujących i przeciwnych nie było.

Do nadesłanego mi przez przewodniczącego rady pisma sygnowanego datą 11.07.2016 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mnie na recenzenta pracy doktorskiej Pana mgra Tomasza Sowińskiego pt.

**„ZNACZENIE PREPAROWANYCH I NIEKONWENCJONALNYCH
INSTRUMENTÓW PERKUSYJNYCH W MUZYCE IMPROWIZOWANEJ NA
PRZYKŁADZIE WYBRANYCH UTWORÓW”**

została dołączona następująca dokumentacja:

1. Kserokopia Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 20.05.2013r. dotycząca wszczęcia przewodu doktorskiego Pana mgra Tomasza Sowińskiego i wyznaczenie promotora.
2. Kserokopia protokołu komisji skrutacyjnej z posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 20.05.2013r. - dotycząca treści punktu pierwszego
3. Kserokopia Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 20.05.2013r. dotycząca wyboru recenzenta w osobie prof. Jana Pilcha z Akademii Muzycznej w Krakowie w przewodzie doktorskim mgra Tomasza Sowińskiego.
4. Kserokopia protokołu komisji skrutacyjnej z posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 20.05.2013r. - dotycząca treści punktu trzeciego
5. Kserokopia Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 20.05.2013r. dotycząca wyboru recenzenta w osobie dr. hab. Bernarda Maseli z Akademii Muzycznej w Katowicach w przewodzie doktorskim mgra Tomasza Sowińskiego.
6. Kserokopia protokołu komisji skrutacyjnej z posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 20.05.2013r. - dotycząca treści punktu piątego
7. Lista pracowników zaliczonych do minimum kadrowego w dziedzinie: Sztuki Muzyczne, dyscyplina: Instrumentalistyka
8. Oświadczenie o udziale w nagraniu Pawła Urowskiego
9. Oświadczenie o udziale w nagraniu Mikołaja Basiukiewicza
10. Oświadczenie o udziale w nagraniu Piotra Chęckiego
11. Opinia Promotora
12. Wyciąg z protokołu z posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku w dniu 20.05.2013 roku.
13. Druk umowy o dzieło oraz rachunku

**Recenzja dorobku artystycznego oraz pracy doktorskiej
mgra Tomasza Sowińskiego w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie sztuki muzycznej, dyscyplinie artystycznej – instrumentalistka,
wszczęty w dn. 20.05.2013 r. przez Radę Wydziału Instrumentalnego
Akademii Muzycznej w Gdańsku.**

Dorobek artystyczny kandydata

Magister Tomasz Sowiński urodził się w Rzeszowie 17 września 1970 roku. W roku 1989 został absolwentem Liceum Muzycznego im. Karola Szymanowskiego w Rzeszowie. Swoją edukację muzyczną kontynuuje na Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku w klasie instrumentów perkusyjnych magistra Mirosława Adrjańczyka. Studia kończy w 1995r. Trzy lata później podejmuje swoją pierwszą stałą działalność pedagogiczną prowadząc zajęcia muzyczne w klasach I-VIII w szkole podstawowej nr.41 w Gdańsku-Lipce. W roku 2005 zostaje zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego prowadząc zajęcia w klasie perkusji jazzowej i zespołów instrumentalnych na Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku. Zajęcia te prowadzi do dnia dzisiejszego. Swoją działalność w charakterze perkusisty jazzowego rozpoczął bezpośrednio po ukończeniu studiów. W 1998 roku otrzymuje zaproszenie do współpracy od znakomitości trójmiejskiej sceny jazzowej, saksofonisty Macieja Sikaty, co w rezultacie przyniosło prócz działań koncertowych również udział w nagraniu trzech płyt. Od tego momentu jego działalność nabiera rozpędu a każdy kolejny rok przynosi nowe realizacje artystyczne. I tak podejmuje współpracę m.in. z Leszkiem Możdżerem, Mikołajem Trzaską, Piotrem Manią, Jerzym Małkiem, Wojciechem Staroniewiczem, Sławomirem Jaskułke, Piotrem Wojtasikiem, Janem Ptaszynem Wróblewskim, Leszkiem Kułakowskim i innymi. Intensywna współpraca z wieloma wykonawcami przynosi w efekcie realizację jego własnych projektów. W roku 2005 i 2006 nagrywa wraz ze swoją formacją *Tomek Sowiński & The Collective Improvisation Group* płytę *Illustration*. W roku 2008 ten sam skład osobowy nagrywa płytę *Synergy*, która zostaje uznana płytą jazzową roku 2010 w plebiscycie *Jazzowy Album Roku* gazety *Rzeczpospolita*. Do dnia dzisiejszego jego dyskografia obejmuje 24 pozycje. Jest on również laureatem wielu nagród i stypendiów, z których najważniejsze to Stypendium Twórcze Marszałka Województwa Pomorskiego w roku 2008, Stypendium Twórcze Prezydenta Miasta Gdańsk 2009, Stypendium Kulturalne Miasta Gdańska w roku 2012, nominacje do Nagrody Akademii Fonograficznej w kategorii *Jazzowy Album Roku* za płytę *Another One for...* oraz ta sama nominacja w kategorii *Fonograficzny Debiut Roku* dla płyty *Trio Mania*.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Na pracę doktorską Pana magistra Tomasza Sowińskiego pod tytułem

„ZNACZENIE PREPAROWANYCH I NIEKONWENCJONALNYCH INSTRUMENTÓW PERKUSYJNYCH W MUZYCE IMPROWIZOWANEJ NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH UTWORÓW”

składają się dzieło artystyczne zarejestrowane na nośniku elektronicznym wraz z opisem. Dzieło artystyczne pracy doktorskiej to zbiór sześciu utworów zarejestrowanych przez formację *Collective Quartet*, której to formacji magister Tomasz Sowiński jest liderem.

Utwory zostały zamieszczone na płycie w następującej kolejności:

1. *Sleeping, Smokin, Talking*
2. *While it's raining*
3. *Message from the Mountains*
4. *Rhythming*
5. *Night and Dawn*
6. *Breath of Wind*

komp. Tomasz Sowiński

Niestety z lektury opisu dzieła nie jestem w stanie podać kompozytorów poszczególnych utworów. Jedyną kompozycją, której autor został podany w części opisowej pracy jest ostatni utwór płyty *Breath of Wind*. Domyślam się, że z racji otwartej formy i dużego udziału kolektywnej improwizacji pozostałe kompozycje powstawały wspólnie poprzez wzajemną interakcję poszczególnych muzyków. Nagrań dokonano w LHM Studio w Gdańsku a realizację oraz wszelkie działania na etapie postprodukcji tj. mix i mastering przeprowadził Sławomir Koryzno. W dostarczonych materiałach brak adnotacji dotyczącej daty nagrania materiału.

Formację *Tomek Sowiński Collective Quartet* tworzą:

Piotr Chęcki-saksofon tenorowy i sopranowy

Mikołaj Basiukiewicz-fortepian, instrumenty klawiszowe

Paweł Urowski-kontrabas

oraz lider Tomasz Sowiński-instrumenty perkusyjne

Kiedy zapoznałem się z całością dostarczonego mi materiału byłem lekko zawiedziony objętością części opisowej dzieła jednakże w momencie włączenia płyty moje wszelkie wątpliwości zniknęły, płyta bowiem jest znakomita i to zarówno pod względem, jakości nagrań jak i samej zawartości czysto muzycznej. Instrumenty brzmią bardzo dobrze a ich wzajemne proporcje są zawsze właściwie zbalansowane. Wszelkie efekty uprzestrzeniające poszczególne instrumenty zostały

użyte z wielkim smakiem a cała faktura brzmi pełnym pasmem dźwiękowym. Proszę przy tym pamiętać, że biorąc pod uwagę zestaw instrumentalny a głównie ogromną ilość nietypowych, często drobnych i bardzo delikatnych w brzmieniu instrumentów perkusyjnych sam proces rejestracji z pewnością nie należał do najłatwiejszych. Tym większe wrażenie robi efekt końcowy. Z opisu dowiadujemy się, że muzycy w tej konfiguracji spotkali się po raz pierwszy jednakże stopień muzycznej osmozy zdaje się świadczyć o znakomitym porozumieniu wykonawców. Oczywiście są w tym kontekście umiejętności poszczególnych muzyków i jakość zarejestrowanych przez nich dźwięków. Od pierwszych dźwięków płyty miałem również poczucie pewnego świadomego zamysłu brzmieniowego. Z pewnością koncepcja brzmieniowa została mocno przemyślana jeszcze na etapie planowania nagrań, co zaowocowało niezwykle i bardzo przekonującą spójnością brzmieniową. Układ poszczególnych kompozycji jest w moim odczuciu trafny i w naturalny sposób prowadzi nas poprzez całą zawartość płyty.

Płytę otwiera utwór *Sleeping, Smoking Talking*. Ta dwuczłonowa kompozycja została wykonana w sposób bardzo przekonujący i kompetentny. Część pierwsza to praktycznie kolektywna swobodna improwizacja z nieznacznym ciężeniem harmonicznym *Em*, głównie realizowanym w partii kontrabas. Bardzo ważnym elementem tej części jest partia instrumentu klawiszowego, charakterystyczna barwa tzw. "pad", która to partia mimo praktycznie braku ruchliwości pełni element spajający partie pozostałych instrumentów. To brzmienie zresztą jest obecne w całym utworze i jest jednym z ostatnich wybrzmiewających dźwięków kompozycji. Część pierwsza przechodzi płynnie w część kolejną opartą na tzw. "walkingu" kontrabas, również oscylującym wokół centrum tonalnego *Em*. Pozostałe instrumenty prowadzą swoją narrację zagęszczając stopniowo fakturę muzyczną, co prowadzi z kolei do rozwiązania napięcia w ostatnich taktach utworu. Mimo nietypowego instrumentarium partia perkusji brzmi w tym fragmencie bardzo stylowo a całe trio przypomina najlepsze dokonania wielkich kwartetów jazzowych. Utwór brzmi znakomicie i moją jedyną wątpliwość budzi rozmieszczenie w planie stereo partii saksofonu. Momentami brzmienie saksofonu grającego bardzo blisko partii kontrabas powoduje u mnie odruchową chęć przesunięcia tego instrumentu w planie. Świetnym natomiast zabiegiem jest użycie innej przestrzeni w partii saksofonu w części pierwszej kompozycji i „przybliżenie” tejże partii w części „walkingowej”, co wywołuje u słuchacza pozytywne skojarzenia stylistyczne.

While it's raining to ballada a jej melancholijny charakter jest znakomitym materiałem do zaprezentowania możliwości sonorystycznym instrumentarium doktoranta. Kompozycja ma typową budowę ABA z otwierającym intro i kodą, której zawartość tworzy delikatnie przekształcony motyw rytmiczny partii perkusji będący kręgosłupem muzycznym całego utworu. W tym miejscu muszę zauważyć, że doktorant błędnie opisał ten motyw w załączonym przykładzie nutowym jako jednotaktowy, ósemkowy podczas kiedy w rzeczywistości jest to motyw ćwierćnotowy, dwutaktowy. To piękna kompozycja i mimo typowej budowy rozwiązana w sposób nieszablonowy. Mam tutaj na myśli część B utworu, która jest swoistym „przystankiem” przed powrotem tematu części A.

Message from the Mountains to przede wszystkim demonstracja umiejętności doktoranta w prowadzeniu kilku niezależnych partii rytmicznych realizowanych na różnych instrumentach. Już otwierające kompozycję intro pełne jest niuansów brzmieniowych „drobnych” instrumentów perkusyjnych. Cała kompozycja jest wieloczęściowa aczkolwiek w znacznej części oparta na tym samym podziale rytmicznym i tym samym centrum tonalnym a poszczególne części różnią się głównie fakturą całego zespołu. Całość jest utrzymana w charakterystycznym metrum 6/4. Co ciekawe doktorant, jako źródło inspiracji podaje muzykę Dalekiego Wschodu, podczas kiedy piszący recenzję ma nieodparte wrażenie że korzenie tej kompozycji znajdują się w Afryce. Metrum 6/4 odbieram jako realnie realizowane 12/8 w bardzo charakterystycznym dla czarnego ładu podziale rytmicznym. Skojarzenie z muzyką Dalekiego Wschodu pojawia natomiast poprzez użycie materiału skalowego w partii solowej saksofonu. Jak już jednak napisałem w tej kompozycji to instrumentarium perkusyjne jest dominujące. Doktorant używa ogromnej ilości instrumentów uzyskując bardzo przekonujący efekt końcowy, przy czym w partii solowej saksofonu kolejny raz brzmi bardzo tradycyjnie, co dodaje tylko wiarygodności całości.

Rhythming to zwięzła i praktycznie prócz wstępu perkusji jednoczęściowa forma utrzymana w szybkim tempie i oscylująca wokół centrum tonalnego *Fm*. W swojej estetyce utwór nawiązuje do zdobyczy współczesnej muzyki klubowej, głównie stylów Drum&Bass oraz Jungle. Sam autor pisze „*Moim celem było takie zrealizowanie partii perkusji, by uzyskane w efekcie dźwięki i groove imitowały współcześnie generowane komputerowo, loopy rytmiczne, wykorzystywane szeroko w muzyce elektronicznej lub współczesnej muzyce rozrywkowej korzystającej z zasobów elektroniki*”. To założenie udało się doktorantowi zrealizować bardzo dobrze i to nie tylko w warstwie czysto brzmieniowej, ale również w sposobie rozgrywania rytmu na poszczególnych instrumentach, które momentami do złudzenia przypominają wspomniane wyżej pętle perkusyjne. Bardzo dobrze zostały użyte również pozostałe instrumenty w tym elektroniczna klawiatura. Pianista poprzez prosty zabieg, subtelnie umieszczając różnej konstrukcji akord na każdą czwartą ćwierćnotę taktu w znacznym stopniu dodaje impetu całej warstwie rytmicznej utworu. Szkoda wielka, że muzycy nie wykorzystali tej właśnie partii do zakończenia całości, która w wersji zamieszczonej na płycie kończy się wyciszeniem.

Night and Dawn jest kompozycją dwuczęściową, pozbawioną tematu, której część pierwsza jest rozgrywana swobodnie a część druga utrzymana w pulsacji ósemkowej i metrum 4/4. To kolejny popis perkusisty i jego możliwości artykulacyjnych oraz wyobraźni dźwiękowej. Jest to szczególnie mocno słyszalne w pierwszej części utworu gdzie faktura i dynamika pozostałych instrumentów pozostawiają bardzo dużo wolnej przestrzeni, przez co nawet najdelikatniejsze instrumenty perkusyjne mają szansę zabrzmieć w pełnej krasie. Część rytmiczna kompozycji jest już zupełnie inną opowieścią gdzie doktorant korzysta głównie z instrumentów tradycyjnego zestawu perkusyjnego powodując tym samym skojarzenia brzmieniowe z tradycyjnymi kwartetami jazzowymi. Świetnym zabiegiem przy tym jest utrzymanie części drugiej utworu w mało typowej siedmiotaktowej formie powodującej, mimo bardzo diatonicznego schematu harmonicznego, wrażenie pewnego niepokoju i oczekiwania na ostateczne rozwiązanie harmoniczne całości. Moim jedynym dyskomfortem brzmieniowym jest pojawiająca się w formie dodatkowej partii, partia saksofonu sopranowego, która w moim odczuciu nie jest spójna z całością. Utwór kończy typowy „*fade out*” czyli wyciszenie wszystkich ścieżek.

Dwutaktowy charakterystyczny *riff* kontrabasowy wprowadza ostatnią pozycję płyty, kompozycją *Breath of Wind*. Delikatna całość ma charakter wręcz dziecinnej piosenki poprzez linię melodyczną tematu jak i diatoniczne ciągi harmoniczne. Charakterystyczną jest subtelna partia preparowanej kalimby oraz równie delikatne brzmienie wykonanych ze stali hartowanej kół umieszczonych na membranach werbla i poszczególnych tomów. W końcowej części utworu delikatne brzmienie całości zostaje brutalnie zburzone wejściem improwizowanej partii fortepianu, która rozpoczyna się „*out side*” czyli poza centrum tonalnym by jednakże w krótkim czasie do niego powrócić, uspokajając narrację i kończąc tym samym całą kompozycję.

Część opisowa dzieła zawarta jest w poprzedzonych wstępem czterech rozdziałach uzupełnionych podsumowaniem, bibliografią oraz aneksami. W rozdziale pierwszym autor zapoznaje nas z systematyką i charakterystyką instrumentów perkusyjnych podając istniejące różne sposoby klasyfikacji tej ogromnej grupy instrumentalnej. W rozdziale drugim zajmuje się ewolucją zestawu perkusyjnego opisując kolejne elementy t.j. pierwsze pedały bębna basowego czy ewolucję hi-hatu, modyfikacje talerzy i.in. co w rezultacie doprowadziło do współczesnej konfiguracji typowego zestawu perkusyjnego. Z punktu widzenia tytułu pracy najistotniejsza jest jednak zawartość rozdziałów trzeciego i czwartego. W rozdziale trzecim doktorant opisuje samo pojęcie preparacji instrumentów oraz ich wpływu na brzmienie, podając przykłady perkusistów, którzy z preparacji instrumentów perkusyjnych uczynili swój znak firmowy. Dominantą pracy jest rozdział czwarty, w który przeprowadzono analizę dźwiękową i formalną poszczególnych utworów stanowiących dzieło artystyczne niniejszej dysertacji. Od strony redakcyjnej praca prezentuje się dobrze. Przypisy zostały użyte prawidłowo i zasadnie. Sporadycznie pojawiają się w pracy niezgrabności językowe (str.37 wers 14 „*Do realizacji materiału..... wybrałem młodych, świeżych aczkolwiek wystarczająco doświadczonych muzyków*”). Czasami autor używa pojęć takich jak *beat*,

time, groove bez ich tłumaczenia. W kilku miejscach zdarzają się również popularne błędy edytorskie tzw. *literówki*. Wartość pracy z pewnością podnosi zamieszczony aneks, w którym doktorant szczegółowo omawia wykorzystane przez siebie instrumentarium i to zarówno tradycyjne jak skonstruowane samodzielnie. Każdy z tych instrumentów jest ilustrowany zdjęciem (brak autora) oraz opisane jest jego brzmienie i sposób wydobycia dźwięku. Język użyty w części opisowej pracy świadczy o dużej kompetencji autora, co znajduje swoje potwierdzenie w nagranych partiach. Jedynym mankamentem części opisowej jest jej skromna objętość. Biorąc pod uwagę temat pracy oraz wiedzę i umiejętności doktoranta ta część pracy z pewnością może być potraktowana jako wstęp do dalszych badań.

Konkluzja

Propozycja magistra Tomasza Sowińskiego idealnie wpasowuje się w działania współczesnych instrumentalistów, którzy w poszukiwaniu indywidualnego brzmienia starają się przekraczać naturalne ograniczenia własnego instrumentarium. Zestaw perkusyjny z racji swojej budowy wydaje się być wyjątkowo predysponowany do takich działań. Te zabiegi nie dotyczą tylko obszaru potocznie określanego muzyką artystyczną. Ostatnimi czasy coraz częściej widzimy i przede wszystkim słyszymy efekty preparacji oraz konstrukcji własnych instrumentów także w obszarze muzyki popularnej, czego niech będzie przykładem wydana w formie płyty dvd w 2010 roku płyta *Live in Berlin* wokalisty Stinga i Royal Philharmonic Concert Orchestra gdzie perkusiści obsługują zestawy instrumentów perkusyjnych będących połączeniem ogromnej ilości różnych instrumentów perkusyjnych z elementami tradycyjnego zestawu perkusyjnego. Magister Sowiński prezentuje płytę o wielkim potencjale edukacyjnym, którą można z całym przekonaniem polecić młodym adeptom sztuki perkusyjnej jako wzór do naśladowania a przede wszystkim do własnych poszukiwań. Ogromnie istotnym jest w tym miejscu wielkie doświadczenie i świadomość doktoranta zarówno na gruncie muzyki klasycznej jak i rozrywkowej. To połączenie zdaje się być kluczem do skutecznych działań w dziedzinie preparacji i tworzenia własnych konstrukcji instrumentalnych. Płyta jest znakomitym przykładem jak bardzo skutecznym i inspirującym działaniem może stać się nietypowe wykorzystanie instrumentów perkusyjnych.

W tym świetle pracę mgra Tomasza Sowińskiego uważam za spełniającą wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Pracę doktorską Pana mgr Tomasza Sowińskiego przyjmuję i wnioskuję o jej publiczną prezentację.

Dok.hab. Bernard Maseli